

Kommunal- og regionaldepartementet
Boks 8112 Dep.

0032 OSLO

Deres ref

L.nr.
9339/08

Arkivsaknr
08/802

Arkivkode
010 & 13

Avd/Seksj/Saksb
SA/SA/TOA

Dato
26.09.08

HØYRINGSNOTAT OM ENDRINGAR I VALLOVA OG KOMMUNELOVA

Vedlagt oversendes særutskrift fra kommunestyrets møte 25.09.08, sak 80/08.

Med hilsen

Tone Å. Reime

Tone Åsrud Reime
Formannskapssekretær
Sentraladministrasjonen

Kopi:

Vedlegg:
Særutskrift KST-80/08

Eidsberg kommune
Kommunestyret

SÆRUTSKRIFT

Saknr.	Politisk behandling	Møtedato
101/08	Formannskapet	15.09.08
80/08	Kommunestyret	25.09.08

Arkivkode:010 &13 Arkivsaknr.:08/802 L.nr.: 9322/08
Saksb.: Tone Åsrud Reime

SAK 80/08 **HØRING - ENDRING I VALGLOVEN OG KOMMUNELOVEN**

Administrasjonssjefens forslag til vedtak:

Saken legges frem for kommunestyret med slik

innstilling:

Eidsberg kommune gir sin tilslutning til forslag til endringer i valgloven og kommuneloven med følgende unntak:

Ny § 39b Lokale folkeavstemminger, punkt 2:

Ordet "oppgaver" endres til for eksempel "gi rapporter" eller "rapportere opplysninger".

Kommunestyrets behandling:

Ingen forslag.

Kommunestyrets enstemmige vedtak i møte 25.09.08, sak 80/08:

Formannskapetets innstilling vedtas.

Formannskapetets behandling:

Ingen forslag.

Formannskapetets enstemmige innstilling i møte 15.09.08, sak 101/08:

Administrasjonssjefens forslag vedtas.

Rett utskrift bekreftes.

Sendes til:

1. Kommunal- og regionaldepartementet

POLITISK SEKRETARIAT, 26.09.08

SAKSOPPLYSNINGER:

Vedlegg: Endringsforslag.

Kommunal- og regionaldepartementet fremmer i høringsnotat datert 27.06.08 forslag om endringer i valgloven og kommuneloven:

- Forslag om å innføre ei ordning med "tidlegrøysting", det vil seie at veljarane frå 1. juli skal ha høve til å vende seg til kommunen og be om å få røyste før den ordinære førehandsrøystinga tek til 10. august.
- Forslag om at kommunen kan fastsetje at vallokala på valdagen skal halde ope til kl. 21.00. Det blir føreslått at ein tredel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme at vallokala skal halde ope til kl. 21.00.
- Forslag om at ein tredel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme at kommunen skal halde todagars val.
- Forslag om innføring av lovbrotsgebyr ved brot på vallova § 9-9.
- Forslag om heimel for valobservasjon.
- Forslag om ei prinsippføresegn i kommunelova om rådgivande lokale folkerøystingar og heimel for innsamling av data om slike folkerøystingar.

Departementet hadde høsten 2007 et forslag ute på høring om at sikting eller tiltale for valgfusk etter straffelovens kap. 10 kan føre til suspensjon fra vervet som folkevalgt. Det ble foreslått en hjemmel for slik suspensjon i kommunelovens § 15 nr. 3. Departementet planlegger å fremme en lovproposisjon senere i år der dette forslaget følges opp.

Høringsnotatet vedliggjer ikke saken, men finnes på
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/hoeringer.html?id=1940>

Frist for uttalelse er satt til 30.09.08.

ADMINISTRASJONSSJEFENS MERKNADER:

Departementet er av den oppfatning av at det er viktig at det ikke innføres endringer i systemet uten at det foreligger klare behov og gode grunner. All erfaring viser at endringer fører til feil ved neste valg. Endringer bør få virke over flere valg for å unngå forkastinger p.g.a. misforståelser som igjen kan føre til at velgerne unnlater å avgi stemme.

Før valget i 2003 ble det gjennomført store endringer i valgloven, spesielt i.f.t. godkjenning og forkastelse av stemmesedler, jfr. fravær av stemmeseddelkonvolutter og oppheving av mange av forkastingsreglene. Med erfaring og bedre informasjon ved valget i 2007, ble færre stemmer forkastet p.g.a. for eksempel manglende stempel.

Departementet har evaluert kommune- og fylkestingsvalget i 2007 via spørreundersøkelse og valgseminar.

Hovedessensen fra spørreundersøkelsen:

- Større valgdeltagelse.
- Færre forkastinger ved siste valg, jfr. fravær av stemmeseddelkonvolutt.

På valgseminaret ble bl.a. påstandene om bl.a. valgfusk diskutert:

- Det er ingenting som tyder på at valggjennomføringen ikke gikk riktig for seg, jfr. påstander om at valgfunksjonærer prøvde å påvirke velgere i valglokalet og retteaksjoner. Norge har et valgsystem som nyter stor tillit og påstander om valgfusk kan utfordre denne tilliten.
- Norge er som OSSE-land forpliktet til å åpne for valgobservasjon og vil ha utbytte av at internasjonale observatører gjennomgår rutinene og reglene for gjennomføring av valg.
- Stemmeseddelkonvolutter – hemmelig valg. Stemmeavlukket er viktigere for å sikre anonymitet og integritet til velger enn stemmeseddelkonvolutten. Elektroniske stemmeautomater i stemmeavlukket ville vært ideelt. Prinsippet om hemmelig valg er ikke bare en rett, men også en plikt for velger.
- Eventuell innføring av krav til hvem som kan være valgfunksjonær, for eksempel skjerpet opplæring. Ved eventuell innføring av elektronisk stemming, vil det bli mindre lekmannskontroll og ekspertene vil overta mange funksjoner.
- Retteaksjoner har ikke vært utbredt. En av årsakene kan være at partienes rangering og velgers personstemmegivning har vært for like. Det er derimot ting som tyder på at etnisk bakgrunn begynner å spille en rolle for personstemmegivningen.

Øvrig:

- Tilrettelegging for funksjonshemmede – Nærmere samarbeid med brukergruppene.
- Informasjon til velgerne – Ikke mindre informasjon ved neste valg.
- Krav til legitimasjon er ikke absolutt, jfr. kjennskap til velger.
- Manntallet. Folkeregistreringsmyndighetene har bare plikt til å stille de nødvendige rådata til disposisjon for kommunene. Et privat selskap som etter avtale med Skattedirektoratet hadde enerett til å tilby disse opplysningene tok seg betalt for oppdraget. Departementet mener det er tvilsomt om valgloven åpner for en slik praktisering.
- Maskinelt tellesystem og feil ved disse ved valget i 2007. Det vurderes en godkjenningsordning for maskinelle tellesystem og/eller programvare. Eventuell sertifisering tar tid og må vurderes i forhold til øvrige administrative valgdatasystem, samt manntallet.

Forslag til endringer:

1. Forslag om å innføre ei ordning med "tidlegrøysting", det vil seie at veljarane frå 1. juli skal ha høve til å vende seg til kommunen og be om å få røyste før den ordinære førehandsrøystinga tek til 10. august.

Det fremmes ikke forslag om å lovfeste forhåndsstemming på bestemte steder utover helse- og sosialinstitusjoner, samt åpningstider.

Ifølge gjeldende bestemmelser starter forhåndsstemmegivningen innenriks 10. august og avsluttes siste fredag før valgdagen. Forhåndsstemmegivningen utenriks, på Svalbard og Jan Mayen starter 1. juli og blir avsluttet nest siste fredag før valgdagen.

Både departementet og enkelte kommuner har fått spørsmål fra velgere om å få forhåndsstemme tidligere enn 10. august. Det er særlig fiskere og personer som arbeider i utenriksfart og er i sjøen lenge, samt utenlandsstudenter.

Departementet er den oppfatning at flest mulig skal få mulighet til å avgi stemme og åpner for forhåndsstemmegivning før 10. august. Det vil være problematisk med å sette datoen for forhåndsstemmegivning tilbake til 15. juli igjen, da dette vil ha ringvirkninger for øvrige frister, spesielt skjæringsdatoen for manntallet som i dag er 30. juni. Det fremmes forslag om at "tidlegrøysting" kan foregå i tiden 1. juli – 9. august. Det skal være nok å henvende seg til kommunen å be om å få avgi stemme i perioden i alle kommuner i landet, samt at det åpnes for brevstemme fra utlandet som for vanlig forhåndsstemmegivning.

Uttalelse fra Eidsberg kommune:

Eidsberg kommune støtter forslaget under forutsetning av at manntall og stemmesedler er klare. Rent praktisk kan dette la seg gjøre uten for stor organisering med konvolutter med alle stemmesedlene og et avskjermet sted/stemmeavlukke.

2. Forslag om at kommunen kan fastsette at vallokala på valdagen skal halde ope til kl. 21.00.

Gjeldende valglov fastsetter at valglokalene skal stenges senest kl. 20.00 på valgdagen mandag. Departementet foreslår at den enkelte kommune selv kan bestemme om valglokalet skal kunne ha åpent til kl. 21.00. Begrunnelsen for forslaget er å fange opp bl.a. velgere som pendler, har sen arbeidstid m.v.

Uttalelse fra Eidsberg kommune:

Eidsberg kommune støtter forslaget da den enkelte kommune selv fortsatt kan vedta at åpningstiden for eksempel skal være til kl. 20.00. Det eneste argumentet som taler imot er at valgoppgjøret utsettes med én time, men det er til å leve med.

3. Det blir foreslått at en tredel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme at vallokala skal halde ope til kl. 21.00.

Eidsberg kommune har etter en periode med 1-dagsvalg gått tilbake til 2 dagers valg med den begrunnelsen at det er ønskelig at de som kun er hjemme i helgene skal kunne avlegge stemme i et stemmelokale.

Departementet mener at det skal hegnes om prinsippet om at flertallet bestemmer. Departementet mener likevel at det i noen sammenhenger er riktig å styrke mindreallets retten og gi mindretallet i et organ økt innflytelse. Et slikt tilfelle kan være

spørsmålet om åpningstid på valgdagen, der det kan være gode demokratiske grunner til å legge avgjørende vekt på hva mindretallet mener.

Uttalelse fra Eidsberg kommune:

Eidsberg kommune støtter forslaget. Eidsberg kommunestyre har vedtatt 2-dagers valg de 2 siste årene enstemmig. For Eidsberg kommunestyre vil det i overskuelig fremtid være ønskelig å nå flest mulig velgere og fortsatt 2-dagers valg. Det betyr derfor ingen økonomiske merkostnader for Eidsberg kommune. For øvrige kommuner der små partier muligens ikke "når opp" ved avstemminger, kan det være riktig at det gis en mulighet for at 1/3 av medlemmene gis en slik rett – uavhengig av eventuelle økonomiske merkostnader.

4. Forslag om innføring av lovbrotsgebyr ved brot på vallova § 9-9.

Etter valglovens § 9-9 er det forbudt å offentliggjøre valgresultat og prognoser som er laget på grunnlag av undersøkelser foretatt på valgdagen før alle valglokalene har stengt. En offentliggjøring før kl. 20.00 (kl.21.00) vil derfor være et lovbrudd. Dette lovbruddet er imidlertid ikke straffesanksjonert. Det foreslås et gebyr for brudd på loven begrenset oppad til 2 mill. kroner.

Formålet med forbudet mot offentliggjøring av valgdagsmålinger og valgresultat før kl. 20.00 (kl. 21.00) er å hindre utilbørlig påvirkning av velgerne mens stemmegivningen ennå pågår. Forbudet er også begrunnet med et ønske om å sikre en rolig og verdig gjennomføring av stemmegivningen.

En valgordning som fungerer godt er en av grunnsteinene i et demokrati. Valgloven legger til rette for at velgerne ved frie, direkte og hemmelige valg skal kunne velge representantene til kommunestyre, fylkesting og Stortinget uten innblanding eller påvirkning fra offentlige styresmakter eller andre. Lekkasje før stemmelokalene stenger kan være en faktor for påvirkning til de som ennå ikke har bestemt seg.

Ved tidligere valg har valgresultat ved en misforståelse blitt offentliggjort før kl. 20.00. Departementet mener på bakgrunn av dette at for at forbudet skal bli mest mulig effektivt, bør det straffesanksjoneres på lik linje med flere europeiske land.

Media har etter avtale tilgang til valgnattbasen 1,5 time før valglokalene stenger for å ha mest mulig klart etter dagens stengt tid kl. 20.00. Det vurderes om denne praksisen skal strammes inn, også med hensyn til vanskelighet med overvåking av bl.a. Internet. Det fremmes forslag om at det av preventive hensyn gis bot uavhengig av om lekkasjen er bevisst eller ikke. Det foreslås at Medietilsynet skal håndheve sanksjonene.

Uttalelse fra Eidsberg kommune:

Eidsberg kommune støtter forslaget da det er ønskelig at ingen velger skal la seg påvirke av slike "lekkasjer", men foreta sine egne valg.

5. Forslag om heimel for valobservasjon.

Norge er gjennom internasjonale konvensjoner og dokument forpliktet til å ta imot nasjonale og internasjonale valgobservatører. I det såkalte "København-

dokumentet" fra 1990 har man forpliktet seg til både å invitere og til å ta mot valgobservatører fra andre medlemsland i OSSE – Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa.

Det er den enkelte kommune og fylkeskommune som har ansvar for praktisk gjennomføring av valg i Norge. Gjeldende lovgivning har ingen bestemmelser om slik valgobservasjon. Departementet har derfor ingen hjemmel til verken å skrive ut akkreditering for observatører, legge til rette for valgobservasjon eller til å pålegge kommunene å ta i mot observatører.

Etter departementets forslag til lovendring må alle norske kommuner ved alle valg være forpliktet og forberedt til å ta imot alle akkrediterte observatører, både nasjonale og internasjonale.

Uttalelse fra Eidsberg kommune:

Eidsberg kommune støtter forslaget. Etter erfaringer i enkelte norske kommuner fra tidligere valg med observatører, er det nyttig å la andre for eksempel lære av våre rutiner og samtidig komme med forslag til forbedringer. Det vises her til overraskelsen over den tillit som ble vist ved mangel på fremvisning av legitimasjon og dermed mulighet for valgfusk.

6. Forslag om ei prinsippføresegn i kommunelova om rådgivende lokale folkerøystingar og heimel for innsamling av data om slike folkerøystingar.

Departementet foreslår endring i kommunelovens kap. 6A – Innbyggerinitiativ og ~~*rådgivende lokale folkeavstemminger:*~~

Ny § 39b Lokale folkeavstemminger:

1. Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at det skal avholdes rådgivende lokal folkeavstemming.
2. Kommune og fylkeskommunene plikter å gi de oppgaver som departementet finner er nødvendige for å offentliggjøre informasjon om lokale folkeavstemminger.

Det enkelte kommunestyre kan også i dag vedta å gjennomføre lokale folkeavstemminger. Departementet ønsker med dette å lovfeste denne anledningen. Det gjøres oppmerksom på at departementets forslag er en hjemmel for rådgivende lokale folkeavstemminger. Kommunestyret er fortsatt ikke forpliktet til å følge resultatet som avstemmingen gir.

Det blir ikke registrert informasjon om lokale folkeavstemminger i dag. Innsamling av slik informasjon kan gi et bedre hjemmelsgrunnlag for å utvide den offisielle valgstatistikken. I dag finnes det offisiell statistikk bare om de nasjonale folkeavstemmingene.

Departementet foreslår at Statistisk Sentralbyrå med utgangspunkt i lovhjemmel og statistikkloven skal samle inn denne type data. Slik informasjon vil dels speile en vesentlig del av det norske folkestyret og dels lette både forskning på og formidling av kunnskap om dette innslaget i demokratiet.

Uttalelse fra Eidsberg kommune:

Forslaget om lovfesting av punkt 1 støttes da det kun er en lovfesting av gjeldende praksis.

Forslaget til nytt punkt 2 støttes med den endring at ordet "oppgaver" endres til for eksempel "gi rapporter" eller "rapportere opplysninger". Ordet "oppgaver" i denne forbindelse er for uklart.

KONKLUSJON:

Eidsberg kommune gir sin tilslutning til forslag til endringer i valgloven og kommuneloven med følgende unntak:

Ny § 39b Lokale folkeavstemminger, punkt 2:

Ordet "oppgaver" endres til for eksempel "gi rapporter" eller "rapportere opplysninger".